

Pedagogika seksualna

Na temat założeń Założenia

Jesteśmy ludźmi i dlatego pragniemy kochać i być kochanymi. Taka jest nasza natura. Udane życie, szczęśliwe małżeństwo i rodzina – o tym właśnie marzą młode kobiety i młodzi mężczyźni

Jednak każdego dnia media przedstawiają nam zgoła inny obraz – problemy w przeżywaniu własnej seksualności i cielesności, strach przed bliskością, tworzeniem międzyludzkich więzi, a nawet przed własną tożsamością. „Czy zatem odpowiednio pojmujemy miłość? Dla wielu z nas stała się ona zbyt sentymentalna i chwiejna. (...) Nowoczesność musi zrozumieć miłość jako coś o wiele dalej sięgającego, o wiele bardziej płodnego i potężnego, niż nam ją przedstawia” mówi Romano Guardini.

Miłość nie jest czymś, co zdarza się nagle, do czego człowiek nie jest w stanie się przygotować. Przecież może on czerpać z mądrości i doświadczenia poprzednich pokoleń. Dlatego pragniemy podzielić się własnymi przemyśleniami, z nadzieją, że staną się dla innych impulsem do działania.

Swoje przesłanie kierujemy do wszystkich, którzy na co dzień w swoich rodzinach i szkołach poświęcają się wychowaniu. Zwracamy się także do młodych, którzy na swojej drodze ku dorosłości szukają godnych zaufania wskazówek.

Chcielibyśmy, aby symbolem tego sympozjum był tulipan. Rozwój tego pięknego kwiatu dokonuje się w jego wnętrzu. Nie jest dostępny naszym oczom. Rozkwita dopiero wtedy, gdy jest na to gotowy, a my nie jesteśmy w stanie przyspieszyć tego procesu. Gdy poczekamy, nasza cierpliwość zostaje nagrodzona i naszym oczom ukazuje się to, co w tulipanie najpiękniejsze.

1. To co najważniejsze kwestie zasadnicze

Szczęście jest podstawową potrzebą każdego człowieka. Seksualność w sposób szczególny może stać się źródłem wielkiego szczęścia, jednak źle wykorzystana bywa również przyczyną wielu tragedii. Dlatego nieodzowne jest wychowywanie do świadomego, dojrzałego i odpowiedzialnego obchodzenia się z seksualnością własną oraz innych.

Większość młodych ludzi utożsamia szczęśliwe życie z trwałym związkiem mężczyzny i kobiety, którego dopełnieniem są dzieci. Należy w młodych umacniać to pragnienie, zwłaszcza, że rodziny, w których się wychowali prezentują nierzadko zupełnie inny model – rodziny patchworkowe, rodziny rozbite czy niepełne. Mimo obrazów, które młodzi wynieśli z rodzinnych domów, powinni stać się zdolni do życia, w którym będą się spełniać jako mężczyźni i kobiety, a podejmowanie życiowych decyzji nie będzie dla nich problemem.

Człowiek wraz ze swoją seksualnością stanowi integralną część porządku istnienia. Pewne obiektywne prawa i doświadczenia związane z tą sferą są wspólne wszystkim ludziom, niezależnie od kultury i religii. Nie można samowolnie zmieniać tego, co jest wpisane w ludzką naturę.

Seksualność dotyczy całego człowieka – jego sfery psychicznej, emocjonalnej, kognitywnej, społecznej, kulturalnej i duchowej. Rozwój seksualny jest częścią rozwoju tożsamości poszczególnych osób i istotnie przyczynia się do wykształcenia zdolności tworzenia relacji z drugim człowiekiem.

Ludzkiej seksualności nie można zredukować do wzbudzenia popędu i jego zaspokojenia, jak ma to miejsce u zwierząt. Seksualność jest darem, ale też zadaniem, dlatego człowiek musi on wziąć na siebie odpowiedzialność za skutki swoich czynów. Cielesność, jeśli służy wyrażaniu miłości, przyczynia się do budowania szczęścia. Ten subtelny język może jednak zostać zakłócony i źle zrozumiany, dlatego trzeba mówić o prawi-

dłowościach rządzących tą delikatną sferą i ich nauczać.

Ważne jest przekazywanie młodemu pozytywnego i całościowego spojrzenia na seksualność, aby mogli rozwinąć wobec niej postawę jak najbardziej naturalną i wolną od strachu. Nie należy jednak zapominać o zagrożeniach, jakie łączą się z tą sferą. W końcu seksualność to podstawowa siła witalna, która, jak każda inna, wymaga ukształtowania.

Przed nastolatkami stoi niełatwe zadanie – wykształcenie takiej postawy wobec seksualności, która, wbrew temu, co mówi społeczeństwo, będzie bazą dla odpowiedzialnego obchodzenia się z sobą samym i z innymi. Młodzież potrzebuje takiego wychowania i wsparcia, które uwzględnią ich osobisty całościowy rozwój. Ograniczenie się do czysto technicznego czy biologicznego uświadomienia jest niewystarczające.

Wychowanie seksualne jest przede wszystkim obowiązkiem rodziców. Rodzina jest pierwszym i najważniejszym miejscem, w którym wzrasta młody człowiek, również w sferze seksualnej. Szkoła natomiast ma za zadanie wspierać rodziców w podejmowanej przez nich odpowiedzialności za wychowanie dzieci.

2. Cele pedagogiki seksualnej

Zakres pedagogiki seksualnej jest bardzo szeroki:

- » Towarzyszenie młodemu człowiekowi w wypełnianiu niełatwego zadania zintegrowania własnego rozwoju seksualnego z całościowym rozwojem osobowości i w zaakceptowaniu samego siebie.
- » Pomaganie młodzieży w odnalezieniu swojej tożsamości jako mężczyzny lub kobiety i w kształtowaniu świadomości własnej godności oraz wykształcenie pozytywnego nastawienia i szacunku wobec płci przeciwnej i różnic, jakie występują między chłopcami i dziewczętami.
- » Przeciwdziałanie niszczeniu więzi i rozwodom poprzez przekazywanie wiedzy o rozwoju seksualnym i tworzeniu relacji, aby młody człowiek mógł dojrzeć do odpowiedzialnych decyzji w dziedzinie seksualności.
- » Rozwijanie stosownego i uważnego języka, który ułatwi rozmowy na temat płciowości, uczuć oraz relacji.
- » Zwrócenie uwagi młodych ludzi na przyjaźń, miłość i płodność oraz pomaganie im w rozpoznawaniu praw kierujących miłością i seksualnością.
- » Pomoc w kształtowaniu naturalnego, odpowiedzialnego i dającego radość nastawienia do seksualności, a także mówienie o odczuwaniu pożądania i jego sublimacji poprzez samoopanowanie.
- » Przekazywanie młodemu wiedzy, która pomaga unikać nastoletnich ciąży, a w konsekwencji także aborcji – dzięki tym wiadomościom zostaje ukształtowany szacunek dla życia od poczęcia do naturalnej śmierci.
- » Informowanie o chorobach przenoszonych drogą płciową oraz sposobach zabezpieczenia przed nimi.
- » Podawanie rzetelnych informacji, które uwrażliwiają na przekraczanie granic, pomagają przeciwdziałać przemocy seksualnej oraz chronią przed pornografią.
- » Wsparcie w konfrontowaniu się z różnymi światopoglądami, szczególnie teraz, gdy młodzi ludzie coraz częściej doświadczają nacisków na własną orientację i postawy wobec seksualności; jednocześnie uczenie tolerancji wobec osób o innej orientacji seksualnej.
- » Pomoc młodemu człowiekowi we wszechstronnym pojmowaniu seksualności, co umożliwia mu rozumieć ten zakres jego osobowości w sposób, który całościowo wspiera jego rozwój.

Tak pojęta pedagogika seksualna wpływa pozytywnie na całe społeczeństwo. Wspiera rozwój osobowości poszczególnych młodych ludzi, a jednocześnie przyczynia się do kształtowania nowego pokolenia. Ponadto wykształca zdrowe nawyki oraz dobre nastawienie do zakładania rodziny i posiadania dzieci.

3. Standardy jakości pedagogiki seksualnej

Standardy pedagogiczne

- » Wychowanie seksualne powinno być dostosowane do wieku, dojrzałości i osobistego rozwoju uczniów.

Dlatego zajęcia z tego zakresu powinny być prowadzone z uwzględnieniem indywidualnej fazy rozwoju psychologicznego każdego młodego człowieka.

- » Wychowanie seksualne traktuje dzieci i młodzież z całą powagą jako wyjątkowe osobowości i zapewnia im przestrzeń, w której podjęte zostaną stawiane przez nich pytania, wyrażane obawy i oczekiwania. Jest to przestrzeń, w której swobodnie mogą wyrażać swoje emocje i rozmawiać o wartościach.
- » Dobra edukacja seksualna oddziałuje całościowo. Równoległe do tematów zmian fizycznych i psychicznych podejmuje kwestie uczuć, przyjaźni, podejmowania decyzji i wpływów społeczno-kulturowych. Szczególnie ważnym punktem jest uzdolnienie młodych ludzi do brania odpowiedzialności za siebie i innych.
- » Przy doborze treści i materiałów edukacyjnych należy respektować naturalnie występujące poczucie wstydu. Edukacja seksualna nie przewiduje żadnego miejsca na omawianie osobistych doświadczeń seksualnych.
- » W okresie dojrzewania powinno się potwierdzać tożsamości płciową dziewcząt i chłopców coraz wspierać ich poczucie własnej wartości. Dlatego też przy podejmowaniu tematów specyficznych dla danej płci sensowne jest rozdzielenie chłopców od dziewcząt. Dopiero później zasadne jest prowadzenie zajęć koedukacyjnych, gdyż poprzez zrozumienie własnej płci staje się możliwy nowy sposób patrzenia na płęć przeciwną.
- » Przy tematach specyficznych dla danej płci – w każdym razie w przeważającej mierze – zajęcia dla chłopców powinny być prowadzone przez mężczyzn, a dla dziewcząt przez kobiety.
- » Treści zajęć powinny być przygotowane interaktywnie, w taki sposób, aby umożliwiały indywidualny rozwój i kształtowanie osobowości młodych ludzi, jak również samodzielne formułowanie opinii i podejmowanie decyzji.

Standardy kształcenia

- » Pedagodzy seksualni potrzebują kształcenia interdyscyplinarnego, które obejmować będzie treści z zakresu biologii, psychologii, etyki, pedagogiki i dydaktyki, jak również duchowości.
- » Kształcenie powinno odnosić się również do pracy nad własnym życiorysem z uwzględnieniem rozwoju seksualnego. Pedagog seksualny musi reprezentować dojrzałą osobowość, która pozwoli mu na właściwą ocenę wymaganej w trakcie zajęć bliskości lub dystansu; musi również zabiegać o kształtowanie odpowiednich postaw przy zachowaniu pełnego szacunku wobec swoich uczniów.

4. Treści pedagogiki seksualnej

Do najważniejszych zadań wychowania seksualnego należą: wzmocnienie własnej tożsamości, nabywanie kompetencji językowych i komunikacyjnych, przekazywanie wiedzy, norm społecznych i etycznych, wychowanie medialne, spojrzenie z perspektywy interkulturalnej i interreligijnej, jak również uczenie się poprzez relacje. Seksualność powinna zostać przedstawiona jako siła służąca życiu i jako fundament osobowości dający tożsamość, jako wyraz miłości i znak więzi, jako źródło życia i szczęścia.

Główne zagadnienia pedagogiki seksualnej:

- » Wychowanie seksualne pomaga zrozumieć dzieciom i młodzieży, jakie zmiany zachodzą w ich ciele. Dotyczy to nie tylko organów seksualnych i przemian w gospodarce hormonalnej, lecz także rozwoju mózgu oraz zmian w postrzeganiu własnego środowiska. Towarzystwo młodym osobom w tym procesie może przeciwdziałać wątpliwościom i lękom oraz pomaga rozumieć seksualność jako źródło rozwoju i rozkwitu.
- » Młodzież powinna uzyskać wiedzę na temat naturalnego przebiegu kobiecego cyklu. Dziewczęta uczą się szacunku wobec własnej kobiecości i płodności. Również chłopcy uczą się akceptacji wobec bud-

zającej się w nich płodności i męskości. Młodym przekazywane są informacje na temat różnych reakcji seksualnych, co stanowi podstawę rozważań, jak odpowiedzialnie na nie reagować. Miłość i rozmnażanie przedstawiane są w ramach naturalnych i kulturowych uwarunkowań. Wskazuje się, że za powstanie i rozwój nowej rodziny odpowiedzialny jest tak samo mężczyzna, jak i kobieta.

- » Świadomość własnej płciowości pełni kluczową rolę – możliwość stania się matką lub ojcem pozwala zrozumieć doniosłość aktu seksualnego i wzbudzić odpowiedzialność za swoje czyny.
- » Ćwiczenia mają pomóc młodemu zrozumieć i przepracować ich własne uczucia oraz zasugerować, jak rozsądnie się z nimi obchodzić. Zasadniczo dotyczy to wszystkich uczuć, w szczególności jednak seksualnych, które pojawiają się w okresie dojrzewania.
- » Kształtowanie oraz omawianie wizji dorosłego życia przyczynia się do podejmowania ukierunkowanych na cel działań. W tym kontekście podkreśla się zasadnicze znaczenie oddania i miłości.
- » Seksualność zawsze dotyczy relacji do siebie samego i do innych. Dlatego istotną częścią dobrej pedagogiki seksualnej jest kształtowanie zdolności komunikacyjnych oraz umiejętności tworzenia relacji. Nie można zapomnieć o kwestii przyjaźni.
- » Aby wykształcić w młodych zdolność do budowania trwałych relacji, trzeba położyć akcent na partnerstwo, w którego centrum stoi zaufanie oraz troska o drugiego człowieka. Małżeństwo mężczyzny i kobiety powinno być przedstawiane jako najlepsze środowisko do wychowywania dzieci oraz wyrażania miłości poprzez swoją cielesność.
- » Młody człowiek uczy się rozumieć, że seksualność podlega motywacjom specyficznym dla danego okresu życia i z wiekiem się zmienia.
- » Pedagogika seksualna objaśnia biologiczne i kulturowe relacje pomiędzy mężczyzną i kobietą i przekazuje wartości stosowania w życiu wzory. Ojcostwo i macierzyństwo są ukazywane jako zadania pełne sensu i odpowiedzialności. Rodzina składająca się z ojca, matki i dzieci jest przedstawiana jako reguła, gdyż odpowiada zarówno doświadczeniu, jak i pragnieniom dorastającej młodzieży.
- » Pedagogika seksualna przedstawia różne orientacje seksualne w sposób stosowny do wieku młodych odbiorców. Mniejszości seksualne nie są ani dyskryminowane, ani idealizowane, a wiedza o nich przekazywana jest z zachowaniem szacunku do każdej osoby. Przedstawia się również realne dane dotyczące heteroseksualnej większości.
- » Na zajęciach podejmowany jest temat ciąży wśród nastolatek oraz infekcji przenoszonych drogą płciową, ale nie są to główne zagadnienia.
- » Należy z młodzieżą omówić problem fizycznego i psychicznego ryzyka, jakie wiąże się z rozwiązłym trybem życia, jak również znaczenie, jakie ma czekanie z rozpoczęciem współżycia seksualnego oraz rezygnacja z niego.
- » Z młodzieżą omawia się cały rozwój życia płodowego dziecka. Stosownie do wieku zwraca się przy tym uwagę na fizyczne i psychiczne skutki aborcji.
- » Rzeczowo, stosownie do wieku podopiecznych, należy przedstawić wszystkie metody planowania rodziny, ich działanie oraz konsekwencje dla zdrowia kobiety i mężczyzny.
- » Nie można zapomnieć o tematach, które pomogą przeciwdziałać przemocy seksualnej – prawnych granicach zachowań seksualnych oraz określaniu i ćwiczeniu własnych granic poprzez trening asertywności.
- » Istotne są tematy, które poruszają kwestię higieny ciała oraz psychiki, jak na przykład unikanie prostytucji, pornografii, seksu przez telefon itp.
- » Pedagogika seksualna wzmacnia kompetencje medialne. W opozycji do siebie ukazana zostaje fikcja i rzeczywistość. Młodzież nabywa wiedzę pomagającą krytycznie spojrzeć na swój stosunek do mediów, który może utrudniać rozwój własnej osobowości i obrane cele życiowe. Szczególnie akcentowane są zagrożenia związane z pornografią, destrukcyjnie wpływające na budowanie prawdziwych relacji. W ten sposób pedagogika seksualna pomaga zapobiegać uzależnieniom.

5. Warunki ogólne

Wychowanie seksualne to przede wszystkim prawo rodziców i opiekunów. Z tego względu placówki, które prowadzą zajęcia z zakresu edukacji seksualnej, powinny zawsze informować rodziców i opiekunów oraz włączać ich w proces edukacyjny.

Jednak niektórzy rodzice nie mają czasu ani odpowiedniej wiedzy, aby towarzyszyć swoim dzieciom w poznawaniu zagadnień seksualności. Tacy rodzice często sami potrzebują wsparcia i szkolenia.

Trzeba również uwzględnić występujący w młodzieńczym wieku, uwarunkowany rozwojowo ważny proces odłączania dzieci od rodziców. Dlatego też oferty zajęć odbywających się poza domem stanowią ważną pomoc w wypełnianiu rodzicielskich zadań. Wychowanie seksualne prowadzone w szkole lub poza szkołą posiada zatem funkcję wspierającą i uzupełniającą. Należy pamiętać, że udział w zajęciach wychowania seksualnego powinien być dobrowolny i odbywać się za zgodą rodziców; rodzice mogą swoje dzieci z tych zajęć zwolnić i tak samo młodzież może zrezygnować ze swojego udziału w zajęciach.